

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

De pudicitia uxoris, & amore erga maritum ca. xxxiiii

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

DE PVDICITIA MATRIMONII.

propria uxore sit plerumq; ualeitudinis causa temperandum, quæ propterea uiro sanè prudenti uideri nimia potius, q̄ parca potest. Et hinc est: q̄ cauiffe etiam lege Licurgus memoratur, ne uir unà cum uxore assiduus eodem lecto dormiret: ut & noctes quiesceret suauius, & interdum postmodum in foro, in curia, cum amicis, & æqualibus magis experrectus appareret, raro autem cum uirga uxore sua ad procreandos liberos congregi, clamq; & cum pudore uolebat. Sed id potius conjugatorum consilio atq; prudentiæ arbitror esse relinquendum, q̄ de eo quicq; præcipiendum præter morem. Et eo magis q̄ ex præcepto Apostoli, cui standum est, nisi mutuo consensu à conjugibus minime secubandum esse censemus. Illud quoq; latere non debet, frequentem concubitum non solum officere uiribus solere & bonæ ualeitudinis ue rum etiam ad procreandos mares esse maxime aduersum. Nam, ut dicunt physici, quo calidius est semen, eo est ad mares filios procreandos accommodatius: atque hinc esse, q̄ senes frequētius q̄ iuuenes gignant ex se mares, quoniam rarius coeunt q̄ iuuenes, quorum semen, & si natura potentius est, nimio tamen usu ueneris, frigidius reputatur, & propterea ad marium procreationem imbecillius. Cæterum non est id ad certam conjugiorum normam restringendum, sed ad naturam cuiusq; & (ut dixi) pro prudentia conjugum, consilioq; & iudicio moderandum.

De pudicitia uxoris, & amore erga maritum. Cap. XXXIII.

Sed sicut uiris abstinendum est ab adulterio, ita etiam uel multo magis, uel saltem nihilo minus, mulieribus, quarum peculiaris, ac præcipua uirtus est pu-

dicitia. Mulier. n. pudica optime primum de maioribus
 meretur, & eorum genus furtiua, & subditiua non cor-
 rumpit sobole, quæ ab eis postea & moribus, & natura
 degeneret. Secundo de posteris, & illis neq; de matribus
 erubescendum est, neq; de patribus ambigendum, Itaq;
 sicut viros honestant, atque illustant magistratum insi-
 gnia, rerumq; gestarum gloria, scientiaue iuris ciuilibus, aut
 facundia dicendi, siue philosophia, & alia deniq; multa
 eiusmodi, quæ præclara ingenia nobilitare cõsueuerunt:
 ita foeminarum uniuersum decus est pudicitia, quæ uel
 sola præstare eis potest omnia ornamenta, quæ dixi-
 mus. Hæc enim ditat, dotatq; pauperes, commendat no-
 biles, humiles exaltat, deformes conciliat, pulchras exor-
 nat. Contra uero, nihil omnino boni constare potest mu-
 lieri, amissa pudicitia. Hinc Romana illa Lucretia à Se-
 xto Tarquinio uim passa, ubi se purgauit apud domesti-
 cos, in ultionem rapti pudoris sibi mortem conscuit.
 At qui Susanna Hæbrea longe sapientius in ea re sese
 habuit aduersus duos iudices, quàm Lucretia aduersus
 solum regulum. Hæc namq; nihil uerita falsum rumo-
 rem hominum, mori ante delegit, quàm mœchar: con-
 temnens quicquid de se interim uulgi loqueretur mo-
 do integra, & incorrupta coram Deo, ut mente, ita &
 carne constaret: pluris sane faciens pudicitia detrimen-
 tum, quàm uitæ, aut famæ dispendium. Sapientissima
 illa quidem uox, & uiro quamuis forti, nedum puella
 trepidante dignissima. Nam dum aut famæ, aut pudic-
 itia sibi subeundum esset discrimen, exclamauit pu-
 dicissima matrona. Angustia mihi sunt undiq;. Si. n. hoc
 egero, mors mihi est: sin autem non egero, nō effugiam
 manus uestras, sed melius est mihi absq; opere incide-
 re in manus hominum, quàm peccare in conspectu
 Dei. Præclara consultatio, qua quidem probe doce-
 mur magnipendendam quidem esse omnino pudicitia
 famam, sed multo magis Deum timendum, in cuius

DE PVDCITIA MATRIMONII

conspectu peccamus : & quem fallere nullo modo ual-
 lemus. Danda igitur opera , ut uxores sese in primis ca-
 stas, & pudicas exhibeant , subinde morigeras , et obse-
 quentes iustis, & honestis imperiis maritorum. Quæ cum
 que, n. hoc respuit, haud scio quid rei in matrimonio pre-
 stare amplius possit, q̄ ex carnificare uirum. Quid oblit-
 prorsus à legitima, & pudica uxore: cui præcipuum stu-
 dium esse debet, quo pacto à uiro suo, ob fidem, et leni-
 tatem suam in dies uehementius redametur. Hanc glo-
 riam consecutæ sunt apud antiquos innumeræ pene mu-
 lieres, quæ a poetis ubiq; , et ab historicis elegantissime
 celebrantur: inter quas Penelope Vlyssis obtinet prin-
 cipatum, quæ dum uirum expectat absentem, lanificiæ ac
 telæ ministerio assidue occupata, nunquã potuit à quocun-
 quam (& si multi eam infestassent proci) aut precio, aut
 amore corrumpi. Nec minoris gloriæ fuit apud anti-
 quos Alceste, quæ tanto amore erga uirum suum fra-
 grassse perhibetur: ut illius fatum subire, & pro eo mori
 non dubitauerit. Quis non miretur Euannem in defun-
 cti mariti rogam insipientem uiuam ultro, atque cum
 illo ardere? Nec eiusmodi pudicitia laude caruit Lau-
 domia, quæ educta è cœra imagine absentis mariti, desi-
 derium, atq; angorem animi, qua poterat arte leuabat &
 coquentes sui casti amoris curas quandiu potuit, refri-
 gerata inani illo aspectu, solabatur. Tulit hanc ferè laudem
 et Artemisa regina Alicarnassi, quæ Mausolum uirum
 suum iam defunctum tanto est amore pro secuta, ut se
 pulchrum ei, tali tantoq; opere, et apparatu condiderit,
 ut illud inter septem mirabilia totius orbis opera, tum
 Græci, tum Latini auctores annumerent. Cornelia item
 Romana optima, atq; spectatissima fœmina in grauissi-
 mo ciullium bellorum tumultu Pompeium uirum suum,
 quem licet senem ardentissime tñ amabat, per mille ro-
 rum pericula persequi uerita non est: malens cū eo peri-
 clitari in exilio: quàm illo absente domi in patria tuto, ac
 fœliciter

feliciter uiuere. Nec secus amasse Hipsicratem Mitrio
 datem Ponti regem ferunt: quæ ei per quadraginta, &
 amplius annos in multis bellis uaria fortuna gestis semper
 comes affuit, tonsa coma, & depositis foemineis ue-
 stimentis, equo & armis assueta uirilibus. Inter has om-
 nes haud postremum sibi uendicat locum Portia Cato-
 nis filia, & uxor Bruti, quæ audita uiri morte tanta illico
 tristitia consternitur, ut repente ferrum ad mortem sibi
 consciscendam quæsierit: quod quum habere non pos-
 set, intrepida ardentibus ex proximo foco prunas exhaui-
 sit. Ex quo dubium merito factum sit, uter gloriosus, an
 pater pro patri libertate, an filia, pro coniugis amore sese
 interemerit. Quid Aria Patauina rarissimi uxor exem-
 pli: nunquid tacitam hoc loco præteribo: quæ in con-
 spectu Poëti Transeæ uiri sui impiæ nec à Nerone pro-
 pter inuidiam destinati, sese priorem gladio sponte trans-
 fodit, ut suo facto edoceret uirum fortiter, ac patienter
 mori. Vnde extat illud elegantissimum Martialis epi-
 gramma hic memoratu dignissimum.

Casta suo gladium quum traderet Aria Poëto.

Quem de uisceribus traxerat ipsa suis.

Si qua fidei, uulnus quod feci non dolet inquit.

Sed quod tu facies, hoc mihi Poëte dolet.

De hac autem ipsa re latius dictum in his commenta-
 rijs, quæ de Patauinis illustribus scribimus, hæc pro tem-
 pore satis. Sed quid opus est hoc loco plura exempla
 referre earum, quæ nimio amore, & si legitimo in suos
 uiros exarserint: quum minime imitandæ sint, in eo, quod ita
 sese temere occiderint, atque tam perperam, & immode-
 ste proprios etiam uiros amauerint. Amore etenim pu-
 dico, & fide sincera stabilienda sunt matrimonia, non au-
 tem immoderato zelo, uel furore potius importuno,
 quo percitæ uxores, sic impie, crudeliterque sese interis-
 mant. Syncere amarunt Sara Abraham Rebecca Isaac,
 Rachel Jacob: Anna Ioachim & hæc sunt à nostris christi-

DE PVDCITIA MATRIMONII.

Sanis mulieribus imitandæ. Verum quia satis superque
liquet per ea, quæ hætenus diximus, grauisimum pec-
catum esse adulterium, absque eo quod etiam maximæ mor-
lestiæ, & ærumnæ inde proueniant, discat iam tandem
unusquisque tantis edoctus malis, esse una uxore contentus,
& alienis parcere matrimoniis. Nos interim quod
niā satis huius uoluminis magnitudo iam creuit, omisso
his quæ ad matrimonium spectant (utcuq; res accepta
fuerit) ad cœlibes reuertamur.

BERNARDINI SCARDÆONII PA-
TAVINI DE CASTITATE.
LIBER SEPTIMVS.

DE RATIONE COERCENDÆ LIBIDINIS.

EXORDIUM.

ER Parum quidem fecisse uide-
ri possum extulisse hætenus casti-
tatem, damnauisseq; in continen-
tiam, nisi præcepta subinde tradid-
issem, quæ nos instruerent qua ra-
tione castitas ipsa à nobis seruari
recte possit: & si cui forte labi con-
tigerit, quibus remediis, & quando
opportune per pœnitentiã reparetur. Ferrum enim de
corpore euellere, uulnusq; manibus attracta: tantum
modo nec ullis postea fomentis mitigare dolorem est
asperare est sanè morbum magis quàm sanare. Peritus
siquidem medicus non ægrotum duntaxat uisit, & mor-
bum noscit, sed multo magis intendit, quo pacto possit
adhibitis remediis pristinam ei ualeitudinem restituere,
restitutamq; seruare. Nihil secius hic modo nobis
agendum est, ad curandos ægros animos, & ad eos qui